

O PRAVNOJ DRŽAVI I VLADAVINI PRAVA - NEKA RAZMATRANJA

U izlaganjima o pravnoj državi i vladavini autor polazi od najpoznatijih mislilaca još iz doba antike i njihovih stavova o valjanosti državnopravnopravnog poretka. U radu su prikazana i shvatanja Monteskeja i Džona Loka.

Kao rodno mesto teorije o pravnoj državi uzima se nemačka pravna misao u kojoj je ubrzo došlo do razlikovanja pravne države u formalnom smislu i pravne države u materijalnom smislu. Nemačka i ako postojbina teorije o pravnoj državi, prostor je na kome je najviše dolazilo do negacije pravne države za vreme totalitarne neonacističke vladavine. Primer za negaciju pravne države u Nemačkoj tog doba je minimiziranje načela zakonitosti i uvođenje analogije u Krivični zakonik kao i u Krivični zakonik Sovjetskog saveza.

Vladavina prava je termin anglosaksonske konstitucionalne teorije 19. veka čiji je idejni tvorac vodeći ustavni pravnik toga doba Albert ven Dajsi. Vladavina prava se može posmatrati kao vladavina pozitivnog poretka nevezano da li su ustavne i zakonske norme tog poretka u skladu sa načelima prirodnog prava. S druge strane vladavina prava po liberalnodemokratskom shvatanju je takav poredak pravnih normi koje počivaju na principima prirodnog prava i povezana su sa metapравnim načelima.

Francuska teorija o pravnoj državi prikazana je sumarno kroz delo Kare de Malbera. Obzirom na vreme u kojem je ovaj autor stvarao, da se zaključiti da je u Francuskoj bio na snazi režim legalne a ne sistem pravne države. Po Malberu legalna država je takav tip države gde se vlast vrši na osnovu zakona. Garancije takvog vršenja vlasti su dvostruke. Prvo, lica kojima se upravlja pouzdaju se u pozitivno pravo, odnosno obezbeđeni su od iznenađenja, jer su delatnost i uslovi administracije u izvršenju zakona ograničeni. Ustav je lex superior u odnosu na zakon. Zakon, u legalnoj državi, karakteriše opštost i po pravilu depersonalizacija. Iz tog razloga uprava mora da dela u izvršenju zakona samo secundum legem u saglasnosti sa zakonom.

Na posletku autor zaključuje da zakonitost ne sme biti korišćena kao sredstvo u borbi protiv elementarnih načela vladavine prava jer onda je zakonitost pojam koji je antipod pravnoj državi.

Ključne reči: pravna država, vladavina prava, negacije pravne države, nemačka teorija, anglosaksonska teorija vladavine prava, francuska teorija pravne države

1. Uvodna izlaganja

Zbog interdisciplinarnog karaktera pravnih nauka pravna država i vladavina prava, su teme koje predstavljaju polje interesovanja ne malog broja pravnih delatnika ali i mislilaca iz drugih društvenih nauka.

Po prirodi stvari iz opšte teorije država i prava, filozofije prava, ustavnog prava, političkih i pravnih teorija nastalo je najviše radova koji tretiraju kvalitet države koja se može nazvati pravnom, ali značajni su i oni radovi, koji se bave konkretnijom problematikom ostvarivanja